

147 a) léto (1537) — mapa s. 237

b) v létě (1538)

- 1 M** a) léto
líto
leto (též 137) — lato
b) létě (líťe)
leťe

2 Na mapě je zachyceno územní rozšíření podob s délkou a krátkostí v první slabice dvojslabičného neutra *léto* ‚roční období‘ (psl. **lěto*), a to u forem nominativu sg. a lokálu sg.

Forma *léto* zachovává původní délku za raženou (akutovou) intonaci, její obměna *leto* je výsledkem starého krácení, popř. paradigmatického vyrovnávání podle podob s krátkou samohláskou v pl. (gen. *let*, dat. *letům*, lok. *letech*, instr. *lety*). K problematice krácení viz ČJA 5,133 skála. Ve spis. jazyce jsou v sg. v obou významech jen podoby nezkrácené, v gen. pl. pouze *let*.

Kořenné *é*, jak dokazuje stav v dnešních nářečích, se krátilo v různém rozsahu a na jeho uskutečnění se zřejmě výrazněji podílela kmenová analogie. Dlouhé jsou formy s *é* (*léto*), ale i formy s *i* – a původně i s *i* – (*líto*, *lito*), které vznikly úžením *é* > *i*, popř. následným krácením *i* > *i*, ze staré podoby *léto*. Tyto zúžené formy měly patrně v minulosti větší územní rozsah, dnes představují okrajový archaismus. Byly zapsány především u staré generace. Vzhledem k územnímu výskytu považujeme délku u výrazu *léto* v svč. nářečích za novější.

Ve Slezsku je podoba *leto* výsledkem pravidelného krácení.

Forma *lato* v pol.-čes. přechod. nářečích je výsledkem dispalatalizace *ě* > *'a* (v návaznosti na polské dialekty).

Podoba lok. sg. *létě*, shodná se spisovným jazykem, uchovává délku ve shodě s ostatními singulárovými tvary paradigmatu, naopak forma *leťe* je výsledkem paradigmatického vyrovnávání podle krátkých plurálových forem (viz výše).

3 Podoba *leto* se vyskytuje na téměř celém území českého národního jazyka. V svč., střč. a střm. dialektech a ve většině měst bývá často v dubletě s formou *léto*. Hlásková obměna *líto* vytváří souvislou oblast mezi Šumperkem a Prostějovem. Byla zachycena též v malých areálech na Doudlebsku, Chodsku, Náchodsku a Brněnsku. Čes.-pol. přechodová nářečí se vydělují podobou *lato*.

V lok. sg. je územně nejrozšířenější podoba s krátkou kmenovou samohláskou *leťe*. Byla zaznamenána v celých Čechách a na záp. polovině Moravy. Tvar *létě* byl zachycen na vých. polovině Moravy, ve Slezsku, ojediněle v svč., v přílehlých střč. dialektech. Také byl zapsán ve většině měst (často u mladé generace).

- 4** a) **lato** pol.
leto sloven., hluž. *lěco*
léto stč., Jg, SSJČ
líto Jg, SSJČ nár.
- b) **letě** Jg, sloven. *lete*, pol. *lecie*, hluž. *lěcu*
létě stč., SSJČ

- 5** a) *léto* Ju 6, Ru 4 — *leto* Po 1, Ju 1–4, Ru 1–5 — *letó* Ju 5
- b) *létě* Ru 5 — *líťe* Ju 6 — *leťe* Ju 1–5, Ru 1–4 — w *leťe* Po 1 — h *leťe* Ju 1, 2, Ru 4

Hb

148 léta nom. pl. (1537) — mapa s. 239

- 1 M** léta
líta
leta — lata

2 Na mapě je zobrazeno krácení u dvojslabičného neutra *léta* ‚letokruhy‘, kterého se v tomto významu užívá v pl. V podobě *léta*, shodné se spisovným jazykem, je zachována stará původní délka ve shodě s ostatními tvary v sg., obměna *líta* vznikla úžením z této staré formy *léta*. Podoba *leta* je výsledkem vyrovnání podle ostatních plurálových tvarů s krátkou kmenovou samohláskou.